

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

SUMARI: Noticiari. — ÀLMELA I VIVES; Un llibre de sermons vicentins. — ARTUR PERUCHO; Nòtules del mes. — J. M. BAYARRI; Goya, ara. — F. CABALLERO I MUÑOZ; Poemes. — ENRIC NAVARRO-BORRAS; Maternitat. — Rondalla de Rondalles. — SALVADOR DALÍ, LLUIS MONTANYA I SEBASTIA GASCH; Manifest.

PREU: 25 cèntims

<p>TAULA DE LLETRES VALENCIANES REVISTA LITERARIA MENSUAL</p> <p>PL. BOTANIC, F. 6.ª VALENCIA</p>	<p>DIRECTOR</p> <p>ENRIC NAVARRO-BORRAS</p>	
	<p>PREUS DE SUBSCRIPCIÓ ANUAL</p> <p>Ordinària (Un eixemplar cada mes.. 3 PTES. Protectora (Dos eixemplars. 5 "</p> <p>Esta classe és feta per tal de que puguen enviar un número de propaganda a un Circul, Biblioteca o amic. Pensen que a Valencia casi tot està per fer i és obra de molts la que s'hem proposat</p>	<p>AVISOS IMPORTANTS</p> <p>Cada autor respon en absolut del treball que signa. Els originals no es tornen. Tots els assumptes; únicament per escrit, a la Direcció.</p>

NOTICIARI

Folk-lore.—*F. Martínez i Martínez, Stat Vna. de Publicacions.*

Esta benemèrita societat d'edicions acaba de fraure a llum una obra de Folk-lore interessantíssima que ha d'agradar moltíssim als aficionats a estes coses.

Son prestigiós autor, després d'un notable pròleg en que posa en antecedents al lector dels treballs d'esta mena que han vist la llum i autors a que són deguts, narra en forma amena i saborosa una sèrie de «Llegendes, tradicions i costums valencianes»—així ho titula—procedents la major part de Altea i pobles de la Marina.

Una nova obra amb que don Francesc Martínez, enriquia les no abundoses investigacions folk-lòriques practicades a nostra terra, composta amb el fervor valencianíssim i suficiència cultural que amara tota la seua obra. ¿Caldria recomanar-la als amants de les nostres lletres i costums venerades?

Cavanillesia. (*Rerum Botanicarum Acta*) *Dr. C. Pau: Director. Dr. P. Font Quer: Primari redactor. J. Cuatrecasas: A secretis redactor.*

Hem rebut el primer quadern d'esta nova publicació (Fasc. I-III), presentada primorosament, abundosa de gràfics i una làmina en negre que, abanda del goig que produix veure com ja ha sigut creat un organ apropiat i exclusiu per a una ciència que n'estava mancada d'ell, afalaga el títol que recorda el nom del savi botànic valencià.

Actes botàniques dedicades a fomentar la fitografia sistemàtica i morfològica, la fisiologia vegetal, la fitogeografia i la geobotànica, etc. Seran redactades en llengües llatines exclusivament, i registraran en sengles seccions la bibliografia florística, especialment de les terres occidentals de la Mediterrània, així com la de les demés disciplines botàniques quan tinga general interès, i, en el noticiari, els fets relacionats amb el conreu de la nostra ciència que mereixquen ésser coneguts.

Cavanillesia publicarà deu fascicles a l'any, de setze pàgines cada un. Preu únic de subscripció, 12 pestes. l'any. Adreceu-vos a J. C. Bellfort. Provença, 209, pral., Barcelona.

Conferència de Ignasi Villalonga.

A l'Ateneu de Castelló parlà el President de la Cambra de Comerç de València i culte advocat don Ignasi Villalonga. Fon presentat pel President de l'Ateneu don Josep Castelló i Tàrraga, i després d'un brillantíssim exordi en espanyol feu, en elegant i correcte valencià, un estudi de les conseqüències de la Guerra Gran; parlà amplament de l'Espanya econòmica actual i del proteccionisme espanyol acabant amb una demostració de la necessitat d'associar-nos els valencians de les tres províncies. Del goig amb que fon escoltat només direm que als periòdics que fan recensió de l'acte es llig a cada pas. (Ovación estruendosa). (Grandes aplausos)... No cal dir que afegim els nostres.

ESTE NUMERO HA PASSAT PER LA CENSURA GOVERNATIVA

TAULA

DE LLETRES VALENCIANES

VOLUM I

ABRIL 1928

NÚMERO 7

Un llibre de sermons vicentins

CAL assenyalar d'un a manera tota especial un esdeveniment de grandíssima importància per a la cultura valenciana.

Es parlava molt dels sermons de Sant Vicent Ferrer. Uns recordaven les maravelloses conversions que per ells obrava; altres lloaven l'aliança de sàvia i de popularitat que es donava en ells; altres glorificaven el triomf de la llengua valenciana que implicaven, per quant tot el món la entenia...

Però poques eren les persones que coneixien els sermons vicentins. El fet d'haver molts sermonaris en llatí no era generalment una facilitat. I per altra banda, era més interessant llegir les oracions en la llengua que foren pronunciades.

A principis del segle, Roc Chabàs va publicar a la «Revista de Archivos, Bibliotecas y Museos» (volum VI-IX de la 3.ª Epoca) un «Estudio sobre los sermones valencianos de San Vicente Ferrer» que establia sistemàtics punts de vista i que donava abundoses mostres en llengua original. Això ja era un pas considerable per a la divulgació de l'obra oratòria del pare dominicà.

Un altre pas considerable ha estat donat per Josep Sanchis Sivera amb la publicació de la «Quaresma de Sant Vicent Ferrer, Predicada a València l'any 1413».

El senyor Sanchis Sivera va trobar a l'Arxiu de la Catedral un volum amb els sermons esmentats, els ha transcrit, els ha anotat i—amb la competència que tothom li reconeix—els ha posat un pròleg amb moltes dades que fixa perfectament la vàlua de l'obra que fa poc s'ha publicat.

Les persones a les quals interesse la magna personalitat de l'apòstol valencià deven obrir el llibre, des del qual el veuran d'aprop, amb la seva fortíssima educació i amb el seu fervor prosselitista. I diem «d'aprop» per que aquest sermons, per diverses circumstàncies, fan pensar en la possibilitat d'haver estat escrits directament pel Sant. Més probable és, però—segons el senyor Sanchis Sivera—que foren escrits per una persona acostada a aquest i prou ben dotada per a no caure en alteracions d'altres sermonaris.

Per això parlàvem d'un esdeveniment de grandíssima importància per a la cultura valenciana.

I seria injust ometre que aquest esdeveniment cal agrair-lo a la munificència de l'«Institució Patxot» que tant ha fet i tant farà per la cultura catalana en un mecenatge que, com altres mecenatges, honora Catalunya i ens agradaria vore imitat en altres bandes. La primera pàgina de aquesta dedicatòria: «A l'espiritualitat de València, ofrena de serenor empordanesa. R. Patxot i Jubert.»

Bella ofrena! Perque el llibre, a més, es un esplèndid volum en quart de més de quatrecentes pàgines, amb impressió correcta, amb formoses làmines i amb nobles marges.

ALMELA I VIVES.

Del llibre abans ressenyat reproduïm la pàgina següent uns típics exemples d'aquells que tan bon regust donen als sermons de Sant Vicent Ferrer. Havem modernitzat l'ortografia, sense modificar el lèxic.

El pintor luxuriós

En una vila era un pintor que sabia be pintar. E quant pintava la imatge de la Verge Maria ell s'hi delitava pintant lo diable lo pus terrible que podia.

Lo diable li aparec e dix-li que ell era lleig e que ell lo feia pus lleig. Així, que no hu fes.

Aquell li dix:

—Ves-te'n traidor!

E dix-li aquesta auctoritat: «Et ipsa conteret caput tuum».

E lo pintor figurà la imatge de la Verge Maria la pus bella que pogué e la imatge de lo diable als peus la pus lleja que pogué.

Lo diable li donà temptació que s'enamoràs de la senyora del lloc. Lo diable los feu inflamar. E una nit ells se'n van. E lo diable munta al campanar a repicar e crida que lo pintor s'emmena la muller del senyor. E cridava:

—Armes! Armes!

E trobaren lo pintor e no el volgueren matar, mas meteren los abduis en lo carceze e lo marit tallà los cabells a la muller e al mati havien de fer sentència d'abduis.

Lo pintor reconec a la Verge Maria. E ells, abduis pregant-la, la Verge Maria los ajudà, e aparec-los, e mes los en ses cases, e que diguessen que no havien fet res, que així seria com un sommi.

E ells dixeren que com farien dels cabells. La Verge Maria li tornà los cabells.

E mes-la al costat del marit E ell se despertà. E ell torbat la muller li diu que somiat ho havia, dient-li que no hagués tal sospita,

E lo poble veu lo pintor. E ells dien:

—Odà! Com és açò?

—Somiat haveu.

E així la sacratíssima Verge Maria los llavà de la ronya e tot passà per sommi e d'aquí avant guardaren-se.

La bella nodriça de sa mare

En una ciutat era una dona. E per un gran crim fonc sentenciada que morís de fam. Pens que devia ésser alguna honrada dona.

La dona havia una filla. E la filla criava sa creatura. E, sabent que era sentenciada sa mare, així la filla feia alletar son fill e ella conservava la llet per a sa mare.

E hac gràcia que hi entràs a visitar sens vianda. E, així conservant la llet e com era entrada en la presó, dava a mamar a sa mare e buidava-li les mamelles així dos vegades lo dia; hora de dinar e al vespre. Així la sostenc molts dies.

E lo jutge deia:

—Com se pot fer que no sia morta?

Lo jutge dix:

—No pot ésser.

E lo jutge ho volc veure e veu que la vella mamava. Plagué li tant esta pietat, que delliurà la mare.

L'ermità i la coloma

Era un ermità que servia Deu e—temptat—hac anar a la ciutat per vendre les obres que feia. E comprava pa. E anant tornant-se'n a l'ermita, la temptació lo sobtà e jagué's ab una dona.

E veu visiblement ab los ulls corporals que una coloma blanca li eixia de la sua boca.

E torna se'n a l'ermita. E plora e plora. E dix als altres ermitans ço que havia vist. E ells—tots los ermitans—pregaren per aquell, e confessà, e donaren-li penitència.

E com hac complit la penitència, dix que veia la coloma, que anava volant alt sobre ell e, après, volant se baixà e visiblement veu que entrà en ell.

Nòtules del mes

Un Manifest

EL tercer Salvador Dalí, Sebastià Gasch i Lluís Montanyà, han llençat un manifest groc, amb contingut una mica vermell i subversiu, per a proclamar la seva afirmació de fe en l'art modern.

El manifest, en conjunt, està bé. Era molt necessari dir certes coses i dir-les obertament, francament. Alguns s'han indignat; altres s'ho han pres a broma i no n'han fet cas; uns quants, han publicat articles al·lusius, a diversos diaris. Trascendència, veritable transcendència, no n'ha tingut el manifest, i és lamentable perquè això revela una indiferència per part del gros públic, que tots devem plànyer.

El groc document dels meus amics, ha estat combatut gairebé per tots els que n'han escrit o parlat. Cal confessar que no n'hi ha per tant. Fa afirmacions injustes; però diu altres coses que són veritats de la grandària d'una catedral.

I encara que més no, és representatiu d'una joventut decidida i anhelant que— amb encert o amb error—sent el desig nobilíssim de fer anar Catalunya pels camins actuals d'Europa.

Strawinski

El meravellós compositor rus, ha passat uns dies a Barcelona per tal de dirigir dos concerts d'orquestra al teatre del Liceu. Els programes— no cal dir-ho—estaven integrats per obres seues: «Petruixca», «L'aucell de foc», la «Primera Simfonia...» Però l'esdeveniment més important de les audicions strawinskianes, ha sigut l'estrena de «La Consagració de la Primavera», obra que ha entrat a Espanya per Barcelona, com tantes altres manifestacions estrangeres d'art i de cultura.

Es curiós remarcar la diferència que hi ha entre «Petruixca» i «La Consagració de la Primavera». A n'aquella, encara tenen una importància primordial els elements melòdics; els rítmics, no fan més que reforçar el contingut de l'obra, mantenir-la dintre del gènere *ballet* i donar més relleu als temes i al conjunt simfònic. La segona, és aquella mateixa tendència rítmica portada fins les últimes conseqüències, amb una dosificació inversa dels elements emprats: es a dir, amb una absoluta preponderància de lo rítmic sobre lo melòdic.

Val a dir que al públic— ara per ara—li plau més «Petruixca» que «La Consagració» perquè és una obra més *tradicional*. Però, l'intel·ligentíssim públic barcelonés va donar una prova de la seua gran cultura musical i del seu esperit selecte, ovacionant Igor Strawinski d'una manera entusiasmada i cordial, que li farà servir un record gratíssim del seu pas per la capital de Catalunya.

«Els Sonets de Shakespeare»

No trobaríem paraules per a lloar la meritòria obra realitzada per la senyoreta Carme Montoriol Puig, traslladant la sèrie completa dels sonets de Shakespeare a la nostra llengua. El senyor Morera i Galícia, n'havia publicat fa temps una selecció. Les seves traduccions—respetuoses—tenien el defecte d'un academicisme poc plaent; Carme Montoriol, amb un sentit més modern de la poesia, ha sabut donar-nos una versió completa i exacta, en la qual la rigidesa de la forma elisabetana no ha exclòs la dolça llibertat del pensament poètic.

Tots els qui senten amor per l'alta poesia i s'interessen pels avenços de la nostra llengua, hauran de llegir este llibre la vàlua del qual no pot expressar-se si no és dient que representa un cas gairebé únic en la bibliografia catalana moderna.

La nit de les caramelles

¡Quina nit més deliciosa, més típicament catalana, la nit de Pasqua! Tot Barcelona tenia la jòia de les barretines vermelles dels orfeonistes, i dels ritmes deliciosos de les caramelles.

A la plaça de la *Constitución* (això diu, ara, la làpida) entre el palau de la Diputació i l'Ajuntament, hi ha una llarga desfilada d'orfeons forans que porten a la capital l'alegria de les muntanyes i les platges de tota Catalunya. Es quelcom semblant als nostres certamens musicals del mes de juliol. Hi ha, entre la gent de cada poble, un ingenu i fervorós entusiasme; en els cantants, una religiositat entre mística i patriòtica; en el públic ciutadà, una cordialitat i una comprensió extraordinàries...

Escoltant els orfeons, vaig pensar que en aquells homens, en aquelles veus rèches, en aquella música sentimental i graciosa, havia un esperit tan fort, tan arrelat, tan mil·lari, que no hi ha força humana capaç de destruir-lo.

ARTUR PERUCHO

Goya, ara

Goya l'inestroncable artista aragonès té en estos moments en l'esment de tots els artistes peninsulars un intens recort que es una veneració justificadíssima.

Ara, al dia 16, es complix el centenari de son trànsit i ací i allà la commemoració pren una surgencia polifòrmica: conferències, exposicions, edicions extraordinàries de pàgines monogràfiques i, fins corregudes de bous ara que «las españoladas» foragiten a molts patriotes hispànics.

* * *

Encara perdurava el ressó dels planys per la desaparició per a la creació artística, de Velàzquez i del nostre gran Ribera, i aplegava don Francés Goya i Lucientes a condensar en ell mateixa les condicions dinàmiques integrals d'aquells dos distints temperaments artístics.

* * *

La concepció dramàtica de Ribera en la gestació de l'obra pictòrica vibra en Goya a través de ses obres que mes fervor impulsu connoten. El geni de Ribera al punt de la preformació de l'obra d'art; eixe intern moviment de rebe'dia per a l'afany creador el comportava el propi temperament que es Goya i que traia flor d'originalitats genials.

Ja, eixa qualitat temperamental, ho era casi tot en Goya i allà on Ribera tenia persecucions d'una pompa de colorit brillantíssim en una gracia vigorosa de totes les gradacions tècniques valoratives en Goya reprenia 'ls camins personalíssims de l'anècdota caústica restant un independent revolucionari en composició i en tècnica oficial.

Fondament degué d'impresionar-lo l'obra de Velàzquez en cuan fa relació al miracle pictòric dels «quefers» professionals. L'admiració pogué tindre en un punt—el dels retrats de la real familia—significatiu contacte formal; la expresa teoria dels grisos valorats i ponderats i en la profusa gradació dels induments obligats on la desenfadada llabor ingrata, resolia la complementació del cuadro.

* * *

Goya en Valencia despertà l'interés i l'admiració especialíssima traduïdes per una part en l'encàrrec d'obres importants i per atra en l'homenaje dels nostres artistes que en la ya fundada Academia de Belles Arts de San Carlos vivien la vida del Art.

De son pas per nostra ciutat restaren indubitables mostres del temperament artístic de Goya que ara, afegit a atres motius a propòsit del gran pintor aragonés, aquella Academia de San Carlos ha editat en oportunitat commemorativa i d'admiració per al gran públic, en una contribució a la creixença i intensificació de la cultura artística del poble.

Ara, nostra devoció pel gran aragonés fa una reverencia cordialíssima.

J. M.ª BAYARRI.

POEMES DE F. CABALLERO I MUÑOZ

PORTIC

*Poesia immortal! Amb mà inlassable
de les hores el fil Cronos capdella,
i tu restes divina i immutable
absorta en la infinita maravella.*

*Com Venus, en el mite, un jorn sorgia
de la escuma del mar, adés i ara
de la efusió del cor surts, oh Poesia!
tal com la meua Amor, rienta i clara.*

*Així com ets jo't vull! Sens la disfrega
que asovint et cengixen mans impures;
esplèndida en ta púdica nuesa,
que no et calen més belles vestidures.*

PLENITUT

*Encara resta en la ondulant carena
de les muntanyes pàl lides un raig
de sol vermell. La vesprada és serena
i té'l crepuscle tot l'encís del Maig.*

*Pels caminals morats, on hi ha un resabi
de claror, la gent torna del quefer,
—l'aixada al muscle, la tonada al llavi—
olent a terra humida i taronger.*

*Passa llarga, pas ferm, Jordi fa via.
Ell porta el sol endins quan el sol mor.
Ja entre'l verd s'endevina l'alqueria...
Com una gual'la, al pit, li bota el cor.*

*Sobre'l fons del portal Ella resalta.
Ja l'espós ha arribat i posa amant
el llavi ardent en l'aromada galta
com una fruita rossa i palpitant.*

*Dins la casa, en penombra, intens sura
l'aroma torbador que exhala el cos
de la esposa pletòrica i madura.
Jordi, observant-la desde'l seu repòs,*

*nota en els polsos una ardor molt viva,
una boira li ronda pel cervell,
sent que no li passa la saliva
i li crema la pell.*

*S'alsa, ulls-lluents, febrós, và cap a Ella...
Riu la dona i es trasmuda sa faç.
Un bes brunzix ardent... Mascle i femella
panteixant s'han unit en un abràs.*

EL GOIG DE SER CASAT

*Ai quin goig de ser casat!
No anar més sol per la vida,
sentir sempre al teu costat
la dona que has escullida.*

*Tindre, si és la ruta asprosa
que mena al térbol destí,
la somrisa d'una esposa
que't va fent dolç el camí.*

*Amb dol per allò que's deixa,
endúrte-la a vostra llar
—dolç branquitielló que s'esqueixa
del quiet redós familiar—*

*I al final, de la jornada
que a on serà només Déu sap,
tindre el cor de l'Estimada
per a recolzar el cap.*

*Enfrontar-te amb el pervindre
amb gest de conqueridor
i per si desmaies, tindre
l'alé immortal de l'amor.*

*Res témer, pues si t'arrisques
per un mar alborotat,
saps que si tu t'endormisques
hi ha qui vetl'la al teu costat.*

*Obrir-te la teua senda
amb l'esforç del teu braó,
plantar-te la teua tenda
i dir la teua cançó.*

*Si'l desig d'amor t'aboca
cap al llanguir, oh tresor!
tindre la mel d'una boca
per a esbravar el teu cor.*

*Ungir la teua existència
d'aquell perfum femení
que és la pitjor abstinència
de qui se queda fadri.*

*Ai quin goig de ser casat!
haver un cor ple d'amor
i un hort que, per Déu signat,
guarde la teua llavor.*

PAISATGE

*Oh quin goig! Coronat com una núvia
s'amostra el taronger de flor. La terra
com un somriure és clara i tota tova
pel miracle fecund de Primavera.*

*Lo cor es tot vibrant i per la senda
que'ls roserars vorejen, Amor passa,*

*les mans vessant de flors, els ulls claríssims
espurnejant de goig, i els vermells llavis
mig-oberts en dolcíssima promesa.*

*Primavera divina, risa blava
que rimes amb lo cel i amb la serena
diafanitat del mar Mediterrani...!*

Maternitat

Novel·leta per E. Navarro-Borràs

EN fer-se dia clar, Florentina, la jove senyora del vell ex coronel Z... sortia al balcó i amb sa viva mirada inquiridora escrutava el del veí, l'anomenat i venerable artista don Emili Delhort. La melancòlica placeta de pau conventícola no tenia cap alicient, Quatre acàcies assedegades; una vella portalada amb escut de pedra i una capelleia a la paret on hi havia unes manissetes representant el martiri de San Bertomeu, en altre temps ben exhornat per la pietat urbana amb gerros i canelobres, ara descantellats i barranis.

Així que Florentina, no tenia més daler que guaitar al balcó del *nen*. Un fillet trist del vell pintor viudo en qui havia posat tot l'amor que servava pera els fills que ja es vea desenganyada de tindre. Aquell xiquet era el raig de sol que entrava a la cel·la inquisitorial del seu matrimoni de conveniència.

Quantes vegades, a l'eixir plorosa al balcó per aquietar un poc els nervis que'l marit colèric fea estallar, la mirada trista de l'Emiliet l'asserrenava! De mirar-se'l venia el compadir-se'n i fals lligams de simpatia teixiren les desgràcies i les aspereses que'ls anhels d'una maternitat impossible es tornaren mimoses converses, tendror i deliqui lo que va començar per simple costum. I en el nen l'anyorança de la mare inconeguda feu que obrira son pit ple dels tressors infantils que una vella serventa, i un pare eixut i malhumorat estaven esqueixant.

El coronel, al promte, va vore indiferent aquella passió. La comprenia i com no podia fer altre, la tolerava. El xiquet, el *nen*—com ella familiarment li dia—era d'eixes criatures que no molesten, recluses en la seua malaltissa tímidesa. Ja fea anys que els visitava però Florentina, perdudament enamorada, havia d'estar-se al balcó de bell matí esperant que deixara el llit per tindre la primera conversa.

Açó, i altres coses, anaven posant al vell en un estat de gelosia i descoratjament infernal. Al cap i al fi ell havia tret de pobresa a la muller i creïa tindre dret a tots els minuts de la vida de Florentina. El *nen*, després de ben mirat era tot el que ella volguera; orfe de mare, sense males intencions, d'una candorosa ingenuïtat, tot; però ja anava a complir quinze anys. Volgué fer valdre l'ex coronel l'autoritària veu davant la passió de la muller i produí un conflicte com no es podia imaginar.

Per primera vegada ella, altiva, li va dir els seus greuges i l'autoritat del marit restà més debilitada que les míseres forces físiques. Fon precis cedir per a salvar al menys una mica de caliu però ella, per bé que complia, ja no era l'amable companyera de les mans asserenadores. Llavors el vell mateixa l'enmenava cap al xiquet creient que així tornarien els goigs d'altre temps; però ja era indiferent i la tristor li feu plaça al rogle que les Parques fan amb la fullaraca crepitant del novembre.

I fon la viudetat formulària qui portà les roses que exhornaren la severitat del ninol, no sense abans haver ullprès la més vermella per servarla en gerro dedicat a la cambra infantil.

Així semblava que anava a ésser el viure plàcid quan una desgràcia ennuvolà els horitzons de Florentina. L'Emiliet va caure malalt. El seu *papá* anava per terres llunyanes, enfeinat amb les restauracions que tanta anomenada li havien produït i el feen, del tracte continu amb gent tousurada, seriós i magre com un asceta, repel·lent a l'amable mundania i amb una eixutesa verbal que fea fredor.

Tot açó ho pensà Florentina i més encara la nul·lilitat de la serventa i la solitud d'aquell xiquet sense parents propers, anorreat per les febres esglaiadores que'n moments de deliri no tenien més nom que dur-li als llavis que'l de Florentina. Fon en aquella enfermetat quan ella bucejà l'ànima del «nen» i comprengué amb quina força s'estimavem. I mentre don Emili s'en venia Florentina no s'apartà de la capsalera de l'Emiliet escoltant de la seua boca seca i cremant paraules de tendror com no mai va oir; propòsits, súpliques... Era un martiri aquella relació pagada amb besos purs i apassionats.

Don Emili, malgrat la seua abstracció per les coses de sa casa, no pogué menys de notar el gran servici qui li havia fet Florentina, però, com de costum, era egoista i pensant en l'esdevenidor no volia enterar-se. Més l'enfermetat era per a durar i la convalescència anava a ésser llarga i necessitava una acurada atenció; la serventa, li pareixia més entorpidada que mai. Semblava que la enfermetat del xic se li havia en dut el poc seny que tinguera i aixó li llevava tota confiança; per altra part ell no podia retrasar massa les seues restauracions i... decidí estar més amable que solia amb Florentina. Perqué, encara que vell... qui sap. L'home a tot hora pot casar-se!

Ella també cavilejava. La presència de don Emili l'havia privada de restar les nits de vora del malaltet. Les nits, Senyor! Aquelles nits que costava posar-li la fredor de la neu sobre'l front que abrasia... Retardant la marxa uns minuts darrere dels altres

se li feia massa comprometedora la presència i al fi llençà als llops de les males llengües la seua repulsió, permaneixent on el cor li dia que era imprescindible.

I el xic, en els moments tranquils, mirava a son pare i a Florentina amb aquell esguard al que la febre havia pres l'expressió, però tots tres comprenien una idea que semblava estar en l'aire, respirant-la com cosa mèfita. Era un verí salvador però verí, en fi de comptes.

Florentina anava estudiant el caràcter de don Emili al qui, l'amabilitat que s'havia imposada, el feia de un gust lamentable. Aquell senyor mai podria ésser una persona amb la que fera goig estar. A banda, la casa, llevant l'habitació del «nen» era d'una tristesa de *in pace*. ¡Ecce-Homo! es llegia en tres, quatre o sis retaules del passadís ombríu, als peus de les corresponents llastimoses figures del Christ. I en tocant a l'estudi, Florentina, sols l'havia vist una vegada i va prometre no entrar jamai per gust, esglaiada per la visió dels ascetes, màrtirs i demés iconografia que semblava recollida amb plaer de jueu. Sols per el «nen»... I com i ho pendria el «nen»?

Però a don Emili el temps li volava. Havent vist al xic fora de perill veritable se li doblaven les ànsies d'escapar-se i una vetllada, amb tranquil·litat glacial, oferí a Florentina la manera de atendre a qui tant amava concertant el matrimoni. Ell, al capdavant, casi mai estava a casa. No, li faria molta nosa i així el xic tendria una convalescència com ell estava segur que ella li donaria. Don Emili no era exigent, ja ho voria i amb que vixqueren al mateix fogar, ja estava pagat.

L'Emiliet paregué pendres-ho molt a gust però en eixir de la cambra els futurs contraents, es posà a plorar.

* * *

Després d'uns dies de violència en els quals tots tres feien per salvar la situació espinosa que havia de passar-se, vullgues no vullgues, don Emili tornà a fer l'equipatge i s'en anà altra vegada als seus assumptes. Restà Florentina a la mira de l'Emiliet, que millorava apresa apresa i la felicitat va entrar a la trista casa del pintor de màrtirs.

La serventa estava esglaiada de veure aquella parella de folls que li canviaven les coses de lloc quatre voltes en un mateix dia. Allí a on hi havia racons que debien tindre polç de quan ella va naixer!—Quin desgavell!—dia a cada pas.—Açò no durà res de bó! I se n'entrava marmolant a la cuina on no va consentir que li tocara res la nova senyora.

Ací no,—dia enfurismada.—Acò no's un *ascaparate*, senyora!

Però ells no es molestaven gens discutint amb la criada. Eixien a compres, als passeigs, fins s'atreïren a anar a més d'un espectacle. Florentina orgullosa de dur al costat aquell doncell vergonyós que li dia *mamá* quan ella es veia que podia serli encara germana. Ell encantat de la nova vida, tan plaerosa baix la mòvil, vària, i sempre atraient direcció de Florentina i gallejant perquè amb l'estirada que havia fet durant la enfermetat es creïa ja un home.

I ella de vegades s'abismava pensant en l'esdevenidor del xic que tan bones disposicions trea pera pintar i mimant-lo i aconduint-lo aconseguí obrir-li horitzons desconeguts. I li dia sobint:

—Tu has de pintar sols coses molt agradables, molt lluminoses. Tu has de ser molt alegre, xiquet. Res de màrtirs, ni jueus.

I el xic obedía entusiasmat amb aquella concepció nova de la vida clara. Alló era viure! Estudiaven junts; jugaven volent perdre tot dos; rivalitzaven a fer-se fineses...

Cap a la primavera començà de pintar el retrat d'ella a casa i una alqueria de l'horta valenciana per les vesprades, on anaven cada dia i després de la sessió de pinzells, berenaven sadollats de perfums que els enfortien.

Després tornaven pressos del braç, con dos amants, mentre els llargs crepuscles clars eis feien propicis a la confidència de sentiments, d'anhels i il·lusions. I encara de vegades no n'hi havia prou conversa i restaven al balcó hores i hores.

Tot anava de lo més bé quan un dia reberen telegrama del *papá*.

Don Emili es presentava uns dies a veure com anava el xic.

Ella va rebre'l molt contenta. Volia demostrar fins quint punt havia estat meritòria la seva missió d'infermera, però, l'Emiliet va tòrcer el gest.

Quan don Emili devallà del tren i prengué del braç a Florentina ell es tornà verd. Es veia llençat a una vora; foragitat d'un lloc que no li pertanyia i aixó assolés, petit incident de moment, li feu bastir un munt de disbarats mentre amb gest malhumorat anava retrasant les peïjades per no pendre part al chor d'optimismes que Florentina volia que cantaren els tres.

Afortunadament, el papà, va aixecar pronte el vol, encantat de l'acert del matrimoni pels mals de cap que trea fora i els va anunciar que tan tranquil anava que potser no tornaria durant un any.

Però no tot va tornar al mateix lloc que'n avans. La vida prou era la mateixa sols que la visita paterna havia demostrat a l'Emiliet que aquella dona a la qual ofrenava

afectes i pensaments idealitzant-la amb les més fantàstiques concepcions tenia uns deures als que no podia substraure i que a ell el martiritzaven i l'anorreaven en la desesperació. L'es sorprendia meditant plans infames i s'asustava de vore que duia el pit ple de odi, contra el seu pare! i en pavorosa fugida anava a caure al tribunal de la Penitència.

Per açó no podia durar. Físicament desmereixia. Espiritualment no podia viure. Li cremaven les carícies de Florentina i les desitjava avarament. I sufria perquè la vea patir quan plena d'angoixa li demanava si ja no la estimava i havia de respondre-li:

—Si, si. Massa que't vullc, massa. Pero deixam. Deixam!... i havia de finalitzar amb un plor que a ella l'esglaiva per no poder descifrar d'on provenia.

I Florentina, passava els dies mes amargs de sa vida perquè pensava que la edat havia de portar-li al xic un trasbalsament pera el que ella no sabia ben bé que li aniria millor. Planejava fer-se visitar per algun metge per tindre ocasió de que vera el nen ja que ell s'havia obstinat en que no ho necessitava.

Per altra part li extranyava que ara li agradara mes eixir assoles i cercar com a fi dels seus passejos la tranquil·litat d'un convent. Açó li desbaratava tots els càlculs perquè li fea apartar el pensament natural de que estiguera enamorat.

I ací naufragava tota la seua fortalesa. Perdre l'Emiliet era perdre la seua raó de viure. Només d'imaginar la vida, assoles, en aquell casal tètric, lligada a l'eixut don Emili... El goig de tindre un fill, ara també—malgrat no ser de la seua sang—se li esmunyia de les mans. Havia segut estèril el seu primer matrimoni i era estèril el sacrifici del segon.

Acudí a l'Emiliet indagant amb converses tendencioses i assolapadament l'estat d'ànim del xic, pero, per l'astúcia, no va traure res. Ell semblava el mateix; només canviava quan al cap de les converses d'abans es posaven els dos a teixir somnis. Ara ja no seguia. S'anava entristint, més i més i restava callat.

Florentina canvià de tàctica i plena de sofriment el deixava anar més solt no sense que alguna vegada manar a que l'espiaren i va saber que solia anar a confessar amb prou freqüència.

Allavors, Florentina, pensà d'escriure al seu marit que el nen feia un canvi inexplicable i le pregà que no passara massa temps sense vindre. Don Emili no es feu esperar molt.

Emiliet seguia fent escapades de sa casa cap a les hortes; cap al mar, cercant rendir-se de fadiga però enllà de l'horitzó semblava-li veure tres paraules escrites com indicadores de tres caminals que li oferia la vida greus i amargs: **Exili? Adulteri? Suicidi?**

* * *

Un matí clar es complicaren les coses.

Emiliet descansava de una caminata mampresa la vespra i encara que eren les nou es trobava en eixe estat en que estem dormits i no obstant jurariem que oim lo que's parla a prop nostre.

Fea dies que no dormia bé. Florentina, combatent desesperada per un amor que creïa perdre al vore les fugides del xic havia perdut tot mirament y el besava amb passió i el mimava amb deliri, així que, els passejos d'Emiliet havien segut freqüents, però ja no surtien efecte.

A l'endemà passava la nit fregant-se els ulls, estirant llençols, pegant voltes en el llit que semblava de ortigues i quan a la matinada s'acquietava era per a mal dormir un parell de hores.

Ara no sabia si somniava. Li pareixia vore que Florentina anava amagant-li la roba. Que ell volia vestir se i no podia, que's desesperava, que plorava, i que ella rient-se li dia «Mira que eres xic!»...

En este moment sentí que uns braços frescs i perfumats l'estrenyien.— Qué tens? Qué és aixó tant de pegar voltes?

Emiliet es tornà a fregar els ulls. No somiava? No. Allí estava Florentina en pijama gris perla, fresca i gentil. La corba fèbia del pit fregant-li els llavis, l'arçonava. Onades de sang li corrien per la espal·la pujant fins al cervell. Feu un esforç i brusquement va dir:

—Déixam estar. Jo ja no soc un xiquet!

Florentina l'apretà més i pegant-li suaus bofetades li va dir:

—No vullc, no vullc i no vullc. Tu eres el meu xiquet i jo fas de tu lo que vullc.

I Emiliet ofegant-se, mig plorant, llençà una confessió heroica:

—¡Florentina! Floren.. tina!.. Jo te vullc!

—Qué?—respongué asombrada

Jo te vullc... massa—va dir ell arrepenint-se de aquella declaració viril que no havia pogut contindre ja.

—Ja ho se, tonto. Oi!, que cara mes *ferotxe*. ¡Ja, ja, ja! I plena de coqueteria i xqué corrent d'aquella alcova on deixava un ánima esgarrada.

Emiliet pensà mil coses en un moment: pensà lo que era digne i lo que era canallenc; lo noble i lo pietós; lo que devia fer i lo que volia fer, i al fi tragué forces de flaqueza, es vestí un pantaló, es va llavar bé i aseai i vestit s'en ixqué de casa.

Ja en el carrer respirà, anà a confessarse amb un confesor ben vell i no tornà a casa fins l'hora mateixa en que havia d'anar a per son pare.

* * *

Florentina s'arreglava, coquetejant davant de un armari de tres llunes, el vel tupit que donava a son rostre una interessant penombra. Pero de baes cubria la cara jove i morena. Sos ulls vivíssims passaven la sutil trama de seda per a fixar-se incitadors, a través de l'espill, en els esmortuïts d'Emiliet.

Ell, sentat en una *voltaire*, la mirava de quan en quan trist i seriós. Ella entretenia l'abillament esperant una paraula. No s'atrevia a engrescar-lo com altres vegades. La última escena estava massa fixa en son pensament, i l'actitut del xic havia segut severa. Per fi veent que res podia esperar aquell dia va dir:

—¡Au! Anem. Pero alegrat un poc, home. Qué dirá el papá cuan et veja tan trist? Ai, quin xiquet mes mal!—i fent-li una rebequeria li dona un bes en la boca dient.—Així no hi ha pecat que está el vel pel mig.

Els nervis d'Emiliet reberen una trallada al contacte d'aquells llavis golosos i va sentir un imperatiu desig de agarrar a aquella provocadora i fer-li sentir el domini de sa virilitat i després... matar-se els dos en just castic a la falta, però...

La oportuna aparició del cotxer anunciant que'l cotxe estava apunt acabà la escena.

Y mentres baixaven la escala agarrats del braç, Emili notà com el cor de Florentina batejava apresada i que suspirava de un modo característic. Pensà: Qui sap si la seua ánima está martirisada com la meua? Qui sap si és una disculpa l'haverse en maridat amb dos vells decrepits? Es va asustar. Començava a disculpar-la? Estava perdut...

* * *

A l'estació, Florentina, es repenjà del bras d'Emiliet. La gent els empentava i ell sentia sobre sí la tebior del cos esplendent de Florentina. Moments de lluita interna, inacabables moments que feen flaquejar la voluntat d'Emiliet.

Per fi arribà el tren. Don Emili, asomat a la finestreta venia ansiós de vore'ls. Sentia per Florentina un paternal afecte. Ademés ella volia tant al seu xiquet...

—Hola parella—va cridar ans que el tren parara. Pronte es troba amb ells. Abraços, preguntes i el mareig del equipatge, tot passà en uns menuts. Ans de una hora es trobaven a casa

* * *

Després del bany, Don Emili, enfundat en una cómoda bata de felpa descansava en un butacó del seu estudi.

Tocaren dos colpets a la porta.

—Avant.

Emiliet, trist i humil aparegué en el lllindar.

—Papà.

—Que vols?—Don Emilio es fixà en ell. Tremolava sa veu?

—Papà... Es la meua última petició. He decidit entrar al convent de San Benet. Jo ho tinc tot arreglat. Sols manca el seu consentiment.

—Alabat siga Den! Quin xafec! Pero això què és? Explicat. Quina manera de donar noves!...

Don Emili perdé tota sa eqüanimitat.

—Li sap mal?

—Home, sí. Bé; mirant-ho al fons no em sap mal. Pero... en eixe convent que jo tinc tan pocs coneiximents...

—Precisament perquè ho sé ho he fet.

—Pero, home, els motius?...

—Tinc vocació.

—O t'enganyes. Potser que t'ho cregues que'n tens. Deu no la dona a tots es que s'ho creuen tindre-la. Mira. Dis-li a Florentina que vinga.

—No, papà. Ella no ho sap. No té que saber-ho. Esta vesprada anirem al convent. Vosté dona el consentiment i demá m'en vaig.

—Pero home, si hagueres vullgut en els Caputxins... Tinc lo que vullc. Hasda hauries segut Arzobispo.

—No vullc estudiar. Entraré de lleg.

—Ave Maria Puríssima! Tu em vols matar.

—Anirem esta vesprada?

—No ho sé.

—Sí que anirem. Es lo últim que demane. Ya li explicaré. A Florentina ni mitja paraula. Fins que ja m'en haja anat no deu saber-ho. Donem un bes pare.

Es besaren i s'en ixqué Emiliet.

Don Emili es quedá com un ximple mirant-lo anar. Després de bon espai aixecà son cap venerable vers un crucifix bizantí que presidia l'estudi i aclamantse a ell caigué de colses sobre la taula resant i plorant fervorosament.

Després ixqué a previndre als frares. Farien una admissió sense les formalitats de una cosa veritable. Com havia de tindre vocació aquell xic? Alló seria .. qui sap quina raresa?...

El camí pedregós rampejava, amunt, amunt, cap a les muntanyes odorants; cap als pins balsàmics; cap a les roques dantesques que coronaven els cims. Amunt, amunt, cap al cel blau, límpit; cap al convent amagat al cor de la serra. Lloc de repós; remels del mon que havia de donar la pau ansiada en son apartament i oblit.

A la fi la porta de la iglesia aparegué; un recuadre de xiprers la vigilava; unes mates de geranis roigs li feien ornat; un calvari humil li donava una quietut devota.

Emili, quan arrivà front a la iglesia, deixá el farcell de roba que duia i contemplà la fatxada. Sobre el pòrtic, unes manissetes resaven amb lletres blaves.

«Calla, ora, y tus pecados lloira»

A Emili li paregué la lligenda bàlsam de gràcia per a la seua ànima. Tocà a la porta i demanà al Guardà.

A poc es presentà sa Reverència, paternal i acollidor. Un moment de indecisió. Salutacions, i al final el frare que es fa carrec de amb qui se les heu.

—Hola; hola! Vosté és l'Emili que pretén. Ja tinc avís, informes i demés. Bé, bé. Ha pensat bé lo que vol fer? Está decidit? Sap lo estreta que és nostra orde?

—Tot ho he pensat. Digué l'Emili humilment.

—Sap que dejunarà la major part dels dies? Sap que pot ser que siga perseguit?

—Ho sé.

—Sap que no tindrà notícia de sa família que no pase ans per la meua mà?

—Ho sé. I encara m'atrevice a demanar-li una mercé. No em done cap notícia del mon fins que jo la demane. Conteste les meues cartes sense dir-me res. No em deixe tindre visites. No vullc saber res del mon. Ni de mon pare em vullc recordar mes que per a encomanar-lo a Deu. Vullc «Callar, ora i els meus pecats plorar; com he llegit fa un instant. No volguera tindre memòria ni pensament.

—Prou. — Va dir el Guardà meravellat. Sereu un frare perfecte. Jo't beneixc. Passa fill.

El trastorn que produí la decisió d'Emiliet en aquella casa, sempre tan tranquila, fon desolador.

Florentina caigué malalta. Una enfermetat greu, que ningun doctor acertava, la consumia.

Sols els ulls brillaven amb més ardència. El reste del cos ja no tenia ningun encant. Refusava parlar pero es vea que una obsesió havia niuat en son cervell. Reconstruía les innumerables escenes amb l'Emiliet. Recordava els gests i detalls més poc significatius i poc a poquet anava traent la conseqüència de que el xic, inexpert i sense tracte de mon, havia covat una passió malsana. I era per aixó que s'exilava? No ho podia consentir i a evitar-ho anava en estar un poc bé.

Don Emili la atenia solícit. Sos treballs estaven oblidats. De res valien cartes ni demandes; ell no tenia més obligació que salvar a Florentina.

Al l'arribar la primavera assajaren un pla nou: passejos matinals, alimentació làctea, exercici moderat... En fi, que a fins de maig estava ja tan millorada que Don Emili s'atreví a parlar de les seues restauracions. Especialment aquell convent d'Avila a on havia faena de llarg.

Idea salvadora! Florentina va vore la realització de tots els plans que durant la enfermetat anava feixint

I cautament perquè no se li transparentaren els propòsits, li feu saber al seu marit que li farien bé uns mesos d'estada a un poblet de la serra on tenia uno parenta llunyana.

Don Emili va vore el cel obert. Enllestí apres a l'equipatge i després de mil recomanacions que ell creía necessàries pera fer creure que la estimava s'en anà.

(Acabarà al número pròxim).

Rondalla de Rondalles

(Continuació)

Tots quedaren fets de pedra al veure l'aire amb que l'oncle el bandejà i agarrant este, llavors, la ocasió de la polsera, començà molt si senyor a parlar-los d'esta forma. —No acabarem de fraure la cua del forat? Si han de ser o no han de ser tisoretetes, si açò, si allò, si jo, si tu, i tiquitic i torna i vaja. Ací qué hi ha que fer? Per a qué són estes canteres? Lo que s'haja de menjar la Justícia (m'entenen vostés?) menjem-s'ho nosaltres i tingam la festa en pau. Lo passat siga passat i fora borinots, que la... quan més se remeneja més pud. Açò és el diablet que s'ha soltat i creguen-me, que jo estic cuït d'estes bulletes.

Tu qué vols?—digué al gernià. Que's case amb Pep de Quelo? Pero s'ha de guiar d'altra manera; perque bocí per força costa d'engolir. Poc a poc fila la vella el cop. Ja saps que'l pare et dia tribulina i escopeta de cul calent, perque vas sempre amb curruixes i res no fas a dretes prenint mil caps de corda. Açò de voler matafullar-ho tot, no porta cosa bona. Paciència i non gurrinyatis; que dies i olles curen les coses. Trata a ta filla amb cotonets i veuràs com tocant-li la barbata la tindràs dels nassos a demanar de boca.

I girant se a la cunyada, tan repantigat que pareixia ell i altre no, unflat com un cuïro i amb tantes reverendes com un Pare de Província, prosseguí d'esta manera. I vosté per qué ha de pendre el cel en les dents ara i adés, fabricant castells en l'aire sense haver de qué ni per a qué? Parla més que fetge en brases, pensant-se manejar molta raó i si s'espluga bé la cosa, més puja el matràs que la ballesta.

Dir matràs i encendre's ella com un llucet, posant-se de quadrat, fer anses de cànter i pujar se li la sang al cap, tot va ser u, i per a servir a vostés i a Déu que paga bé, anava ja a tornar-li la bolea el diable de la dona; i ho haguera fet (tan cert com estem ací amb salut) si l'onciàs li haguera deixat pendre la barcella. Pero tement-se de la nuvolada i que'l poder de l'infern no bastaria per a fer-li parar la taravella, li feu quatre arromangos a tant forts, que la deixà fent cloc i piu, com un ou entresuat, i (no parlant honradament) amb mes... que vostés puguen pensar.

Per a abreviar raons, la obligà a callar com un cartuix i tornant a la seguida, passà avant en lo sermó dient li tantes coses i tratant-la de tal modo que no haguera fet més amb una gossa. Per fi, pogué lograr deixar-la quieta com una bassa d'oli i alcançà dels dos que perdonaren a sa filla i eixint-se'n a l'estudi a on ella estava, l'agafà del braç i la portà de la orelleta a la presència de sos pares.

La gica, vostés m'han de supondre que còm estava entribajoc i en tant lloc com lo puny d'oir el rebombori i la comèdia que passava, entrà tan asustada i plena de cerones com si li hagueren eixit ànimes i no li haguera quedat sang en la butxaca, de manera que arribà a anar-se'n de copes, de tan esglaiada com estava. Tot era melengia, llagrimetes i snspirs que se li partia el cor a ú; més son pare que era home tan bròfec, en lloc d'acaronar-la lo que feu fon tirar-li esta arruixada:—Vols que't diga? Pluja d'estiu i plor de bagassa pronte passa. I de ahí ahí la posa per a pelar i com un guant que era una compasió mirar-la; encara que ella no ho prengué tan fort com tot això, perque al cap i a la darrera ixqué amb la camada, que primer la farien pepitòria com al Marqués de Villena o la cremarien com al Pare Mandé que deixaria de casar-se amb qui portava entre celles; i que li entren mosques. Bona va la dansa.—digué l'oncle. No ha pegat en menjar terra? Puix bé pudirà açò. Més m'estimaria jo plantar una llança en Alger que sufrir tanta camorra.

No ho dia jo?—replicà el pare fet de penques i amb uns ulls envinagrats que donava por mirar-lo. Si no hi ha, com cruïca el cànem, lligar-la ben curteta fer-li passar la quarentena i vaja la gaçuça fins que ràbie. A estes açò vol que no s'en prenguen, bastó i cabe que pinte.

Això és ganas de parlar adefèsits—digué la mare, tota ja roja i encesa d'una flamerada que li pujà a la cara i amb dos orelles com dos dotrinetes que pareixia haver-seles fregades amb ditets de pimentó. Això és ganas de fer giquirrac o firria que li tens, per millor dit.

L'onclàs que veu el joc ja mal parat i que es tornava a alborotar el galliner; «Ela!» va dir a tot cridar i amb aquella gran bòrnia que tenia. Anem callant, — perque si me s'en puja el fum al nas, encara ens oiran els sorts i s'en voran de blanques i de negres. Parlem a pams i deixem-nos de xufetes, que no està el forn per a rosques ni fa temps de jugar a sapoquedo. Punt i apart i gito tot lo món que ja m'ha vingut a mí una bona espècie per a arreglar tot el dansado sense moure pols ni remolí. ¿No està ahí la tia Bajuana que sap més que Merlin sobre açò de tirar mànegues i ha compost més casaments que pate-netes hi ha en Roma i que cabells tinc jo en lo cap? Puix que vinga eixa mateixa, que parle dos paraules a la gica i dins o fora.

Els feu parar en sec com Déu està en lo cel i dient ja vaig per ella, au, girà la grupa i s'en anà a carrera oberta a buscar-la, com aquell que diu, amb candeleta; i bon viatge.

Puix senyors meus de la meu ànima, anat que fon nostre bon oncle, busca per ací i busca per allà, encontra a la tia Bajuana que eixia de la església tota geperuda i arruàda com un cuc de perola tremolant i refermant-se sobre una gaiateta amb un rosari tan gros com a pilotes de trinquet i amb més moquita que una ovella encatarrada. Descobrí son pit en ella i agafant-la de la mà, hagueren vist vostés que pareixien Marta i Gregori, ringo rango cap a casa. Tots estaven esperant-los com si esperaren el perdó; perque l'agüela tenia més nom que Mateu Benet i estava reputada en tot lo poble per l'arco iris de les bregues.

Aplegà, doncs, i en tan bon punt posà els peus en lo portal .. el darrer que aniria a donar li una abraçada. Segà's, dia l'ú; l'altre li prenia la gaiata; no faltà qui li llevà la mantellina; i tots no sabien qué fer-se amb la bona de l'agüela. Però ella no donant-se per entesa, la primera paraula amb que desplegà la boca, fon que estava cansadeta; i així, que li faria be un tragueta; perque, com dia, alls cruns i vinet pur passen lo port segur.

Carot per l'agüela si sabia! No dic jo? Si pareixia la que anà a enganyar a Sant Antoni i açò que tots estaven en que... aigua beneida. En tota la vida, agüela més taimada! Aquell nas de ganxo de gresol, que no me li deixava alçar la barba, no volia dir res menys; al qual, encara viuen molts que no'm deixaran mentir, que jo no parle per boca de cànter, ni conec les janés per ma casa.

Veritat és (no's pot negar) que anava a tombollons i s'afofava en les paraules; perque la bancada de dalt li havia caigut tota i sols tenia baix dos dents i tres queixals que servien per a apuntar-li el nas; però tot açò era pa i mel respecte de que pareixia una centella i que al mateix dimoni li faria eixir els cabells blancs no més que la posara en eixos trots. Qué més volen vostés? Sempre que parlava, anaven els refranys a punta-peus i tots estaven amb la boca oberta, com uns enganya pastors, oint-li aquells repents i flautades amb que eixia.

No era la agüeleta de la meu ànima d'aquelles que no'n fan los ferrers a martellades? Puix a esta agüela que jo dic (estan vostés?) li tragueren un got de vi ple de gom a gom, i dient, «a gran secà, gran arremullada» se'l pipà com un bé de Déu a la salut de tots i bon profit.

Després que descansà a osades, saltà el pare (que ara que m'en recorde es dia Pere el Gros) i prenint la tava com tenia de costum, començà a informar la d'este modo. açò és açò. Tot lo barbull i laberinto de ma casa és per eixe folleto de giqueta que, contra la meua voluntat i son profit, se vol casar amb un perdut i homenet de mala mort que no té més que'l sol que li naix sobre la cara; i no hi ha qui la traga d'esta andròmina. Vosté ha de pensar i creure, senyora Bajuana...

Escolte (digué ella) i perdone que li trenque el dir; jo tinc el cap molt dèbil i no vull que me l'òmpliga més d'aire ans de dinar. Pel sí o pel no, menjem primer en gràcia de Déu i aconortem la bartola i després tot lo que vullguen; perque cal dir, que jo tinc d'estar per a «cuentos» i falòries clarejant com un cuc de filar i tenint els budells buits i el ventre com una tapa de guitarra és parlar a l'aire i sense peu ni fonament. No hi ha refrany que no siga verdader i sempre m'han criat amb esta llet, que és un troçet d'Evan-

(Seguirà.)

El manifest dels de «L'Amic de les Arts»

Nota de Navarro-Borrás: Amics. Ha vingut a les meues mans el famós manifest d'estos adalits de l'avantguardisme. Vos l'oferixc gustós. No totes les coses que diuen van bé per a València, ja ho sabem, però no he volgut comentar ni suprimir—llevat de la disposició tipogràfica per necessitat—per a que cadascú nos el meditem. A qui s'indigne li pregue que l'estúdie un parell d'hores. Hi ha més del que ací solem veure.

DEL present Manifest hem eliminat tota cortesia en la nostra actitud. Inútil qualsevol discussió amb els representants de l'actual cultura catalana, negativa artística-ment per bé que eficaç en d'altres ordres. La transigència o la correcció conduïxen als delinqüents i lamentables confusionismes de totes les valors, a les més irrespirables atmòsferes espirituals, a la més perniciosa de les influències. Exemple: «*La Nova Revista*». La violenta hostilitat, per contra, situa netament les valors i les posicions i crea un estat d'esperit higiènic.

Hem eliminat tota argumentació, tota literatura, tota lírica, tota filosofia, a favor de les nostres idees. Existeix una enorme bibliografia i tot l'esforç dels artistes d'avui per a suplir tot això.

Ens limitem a la més objectiva enumeració de fets; a assenyalar el grotesc i tristíssim espectacle de l'intel·lectualitat catalana d'avui, tancada en un ambient resclosit i putrefacte.

Prevenim de la infecció als encara no contagiats. Afer d'estricta asèpsia espiritual.

Sabem que res de nou anem a dir. Ens consta, però, que es la base de tot el nou que avui hi ha i de tot el nou que tingui possibilitats de crear-se.

Vivim una època nova, d'una intensitat poètica imprevisible.

El maquinisme ha revolucionat el món. El maquinisme—antítesi del circumstantialment indispensable futurisme—ha verificat el canvi més profund que ha conegut la humanitat.

Una multitud anònima—anti-artística—col·labora amb el seu esforç quotidià a l'afirmació de la nova època, tot i vivint d'acord amb el seu temps.

UN ESTAT D'ESPERIT POST-MAQUINISTA HA ESTAT FORMAT

Els artistes d'avui han creat un art nou d'acord amb aquest estat d'esperit. D'acord amb llur època.

ACÍ, PERÓ, ES CONTINUA PASTURANT IDÍLLICAMENT

La cultura actual de Catalunya és inservible per a l'alegria de la nostra època. Res de més perillós, més fals i més adulterador.

PREGUNTEM ALS INTEL·LECTUALS CATALANS:

—De qué us ha servit la Fundació Bernat Metge, si després haveu de confondre la Grècia antiga amb les ballarines pseudo-clàssiques?

Afirmem que el sportmen estan més aprop de l'esperit de Grècia que els nostres intel·lectuals.

Afegirem que un sportman verge de nocions artístiques i de tota erudició està més a la vora i és més apte per a sentir l'art d'avui i la poesia d'avui, que no els intel·lectuals, miops i carregats d'una preparació negativa.

Per nosaltres Grècia es continua en l'acabat numèric d'un motor d'avió, en el teixit anti-artístic d'anònima manufactura anglesa destinat al golf, en el nu en el music-hall americà.

Anotem que el teatre ha deixat d'existir per a uns quants i gairebé per a tothom.

Anotem que els concerts, conferències i espectacles corrents avui dia entre nosaltres, acostumen a ésser sinònims de llocs irrespirables i aburridíssims.

Per contra nous fets d'intensa alegria i jovialitat reclamen l'atenció dels joves d'avui.

Hi ha el cinema, l'estadi, la boxa, el rugby, el tennis i els mils esports; la música popular d'avui: el jazz i la dansa actual; el saló de l'automobil i de l'aeronàutica; els jocs a les platges; els concursos de bellesa a l'aire lliure; la desfilada de maniquins; el nu sota l'electricitat en el music-hall; la música moderna; l'autòdrom; les exposicions d'art dels artistes moderns.

Hi ha encara, una gran enginyeria i uns magnífics trasatlàntics; una arquitectura d'avui; útils, objectes, mobles d'època actual; la literatura moderna; els poetes moderns; el teatre modern.

El gramòfon, que és una petita màquina; l'aparell de fotografar, que és una altra petita màquina; diaris de rapidíssima i vastíssima informació; enciclopèdies d'una erudició extraordinària; la ciència en una gran activitat; la crítica, documentada i orientadora; etc., etc., etc.

Finalment, una orella immòbil sobre un petit fum dret.

Denunciem la influència sentimental dels llocs comuns racials de Guimerà; la sensibleria malaltosa servida per l'Orfeó Català, amb el seu repertori tronat de cançons populars adaptades i adulterades per la gent més absolutament negada per a la música, i àdhuc, de composicions originals. (Pensem amb l'optimisme del chor dels «*Revellers*» americans).

Denunciem la manca absoluta de joventut dels nostres joves; la manca absoluta de decisió i d'audàcia; la por als nous fets, a les paraules, al risc del ridícul; el soporisme de l'ambient podrit de les penyes i els personalismes barrejats a l'art.

Denunciem l'absoluta indocumentació dels crítics respecte l'art d'avui i l'art d'ahir.

Denunciem els joves que pretenen repetir l'antiga pintura; els joves que pretenen imitar l'antiga literatura; l'arquitectura d'estil; l'art decoratiu que no sigui l'estandarditzat; els pintors d'arbres torts; la poesia catalana actual, feta dels més rebregats tòpics maragallians; les metzines artístiques per a ús infantil, tipus: «*Jordi*». (Per a l'alegria i comprensió dels nois, res de més adequat que Rousseau, Picasso, Chagall.....).

Finalment ens reclamem dels grans artistes d'avui, dins les més diverses tendències i categories:

Picasso, Gris, Ozenfant, Chirico, Joan Miró, Lipchitz, Brancusi, Arp, Le Corbusier, Reverdy, Tristán Tzara, Paul Eluard, Louis Aragon, Robert Desnos, Jean Cocteau, García Lorca, Strawinsky, Maritain, Raynal, Zervos, André Breton, etc., etc.

Salvador Dalí, Lluís Montanyà i Sebastià Gasch.

Barcelona, març de 1928.

L'Amic de les Arts

REVISTA D'ART Y LITERATURA MODERNES

Un any 12 ptes.

Número solt 1 pta.

Sant Gaudenci, 2. - SITGES

S. Aranda

MARMOLISTA LAPIDARI

Creu Nova, 16 i Miñana, 15

VALENCIA

REVISTA D'OLOT

: PUBLICACIÓ MENSUAL IL·LUSTRADA :

7 ptes. l'any

Núm. solt 60 ctms.

Passeig de Blay, 12, 1.er OLOT

LA NOSTRA TERRA

REVISTA MENSUAL DE LITERATURA

ART I CIENCIES

Any 12 ptes.

Núm. 1'25 ptes.

Angels, 23 PALMA DE MALLORCA